

2.4.2025

Eduskunta
Työ- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: HE 14/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

HE 14/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Kiitämme HUS yhtymän työntekijöiden edustajina mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ja näkemys liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19§:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työriitojen sovittelua ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksiä koskevia lakeja, joissa säädettäisiin työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen velvollisuudesta huolehtia työtaistelua toimeenpannessaan työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä eräistä välttämättömistä toiminnoista.

Työtaisteluoikeuden rajaaminen

Perustuslain 13 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on yhdistymisvapaus. Työtaisteluoikeus on perusoikeus, joka on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Työtaisteluoikeutta ei ole perustuslain 13 §:ssä nimenomaisesti mainittu, mutta perustuslakivaliokunta on katsonut työtaisteluoikeuden liittyvän ammatilliseen yhdistymisvapauteen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistykselle asetettavasta velvollisuudesta huolehtia työtaistelua toimeenpannessaan työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä välttämättömistä toiminnoista. Esityksessä halutaan laajentaa suojelutyön tarjoamisvelvollisuutta. Tämä vaatii työtaisteluoikeuden ja suojelutyöllä turvattavien perusoikeuksien välistä arviointia. Työtaistelumahdollisuutta on rajattu jo muilla lakimuutoksilla tämän hallituskauden aikana ja näiden lakimuutosten vaikutukset työtaisteluoikeuteen tulisi tehdä ennen kuin muita muutoksia työtaistelua koskeviin lakeihin suunnitellaan.

Suojelutyö

Suojelutyöhön liittyen korkein oikeus on ratkaisussa KKO 2023:95 todennut, että lakkoa voidaan pitää oikeudenvastaisena vain erityisen painavilla perusteilla, jotka voisivat täytyä lähinnä poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa lakko välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaarantaa muiden perusoikeuksien, kuten hengen ja terveyden tai ympäristön suojan toteutumisen. Näitä erityisen painavia perusteita tulisi määritellä tarkemmin, jotta tulkintaerimielisyyksiltä ja asioiden

2.4.2025

ratkaisemiselta oikeudessa välttyttäisiin. Esityksen tavoitteena on, että osapuolet jatkossakin ensisijaisesti sopivat keskinäisissä neuvotteluissaan työtaistelun aikana tarvittavasta suojelutyöstä. Työtaistelun ennakkoilmoitusvelvollisuudesta ja sen laajuudesta ja siirtämisestä on säädetty työriitalaissa. Nykykäytännön jatkamista puoltaa se, että suojelutyön antamisessa ei ole yleisesti ilmennyt erityisiä ongelmia tai epäselvyyksiä. Erityisesti terveydenhuollossa hengen ja terveyden suojaamiseksi tehtävän välttämättömän työn määrä vaihtelee jatkuvasti ja ns. jatkuvalla suojelutyöneuvottelulla voidaan suojelutyön määrä mitoittaa sopivaksi tilanteiden muuttuessa. Työnantajan vastuu suojelutyön neuvotteluiden aloittamisessa ajoissa, työntekijäjärjestölle riittävien tietojen toimittamisessa suojelutyön tarpeen arvioimiseksi ja neuvottelujen etenemisessä on olennaista. Tällainen ns. jatkuva suojelutyöneuvottelu vie aikaa, mutta turvaa työntekijöiden työtaisteluoikeuden ja potilaiden hoidon. Kaikissa tilanteissa tulisi pyrkiä mahdollisimman pitkälle neuvotellen pääsemään yhteisymmärrykseen lakon laajuudesta ja suojelutyön tarpeesta ja tarjoamisesta. Laeilla ja neuvotteluelimillä pitäisi pyrkiä tukemaan tätä.

Hätätyö

Hätätyö on määritelmän mukaan ennalta arvaamattomien syiden vuoksi poikkeuksellisissa tilanteissa tehtävää työtä. Hätätyön taustalla on oltava äkillinen syy, jota ei ole voitu ennakolta tietää. Tarve hätätyöhön syntyy odottamatta, ja se on laadultaan sellaista, ettei työn tekemistä voida siirtää. Esityksessä esitetään työnantajalle mahdollisuutta hätätyön teettämiseen viimesijaisena keinona välttämättömien toimintojen turvaamiselle lakon aikana. Hätätyön teettäminen olisi esityksen mukaan pakkotilaan rinnastuvassa akuutissa vaaratilanteessa työnantajan viimesijainen keino sääntelyn piiriin kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkittävien vahinkoseurausten estämiseksi. Hätätyön teettäminen tulisi kyseeseen vain, jos vahinkoseurausta ei voida esityksessä ehdotettavilla tai millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää.

Työneuvosto on katsonut, että jos lakosta on ilmoitettu työriitalain mukaan kahta viikkoa ennen sen toimeenpanoa, ei lakko – toteutuessaan ilmoitetussa laajuudessa – täytä työaikalain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua ennalta arvaamattoman tapahtuman kriteeriä. Kysymys ei ole ennalta arvaamattomasta tapahtumasta myöskään silloin, jos työnantaja on muutoin kuin työriitalain mukaisen ennakkoilmoituksen myötä saanut tiedon lakosta tai voinut perustellusti olettaa sen alkavan. Jos lakko alkaa täysin yllättäen, voi se täyttää hätätyön teettämisen perusteena olevan ennalta arvaamattoman tapahtuman edellytyksen. Tämä on kuitenkin varsin harvinainen tilanne. EU:n perusoikeuskirjan 28 artiklassa turvattuun työtaisteluoikeuteen liittyen on EUT arvioinut työtaistelun ennalta-arvaamattomuutta kuluttajansuojaoikeudellisessa kontekstissa, joka koskee matkustajan oikeutta saada korvausta viivästyneestä lennosta. Ratkaisuissa katsottiin, ettei työtaistelua ollut

2.4.2025

tässä asiayhteydessä pidettävä ennalta-arvaamattomana tapahtumana, joka vapautti lentoyhtiön maksamasta asiakkailleen korvauksia lennon viivästymisestä (C-28/20, Airhelp, tuomion 28. kohta; C-613/20, Eurowings, tuomion 20. kohta). Häätöön kriteereiden tarkentaminenkin on tarpeen. Emme pidä hätätömmääräysten ulottamista lakkoon ja suojelutyön sijasta tehtäväksi tarpeellisenä Esityksessä ei mitenkään oteta kantaa siihen, miten arvioitaisiin sitä, onko työnantaja riittävästi pyrkinyt neuvottelemaan suojelutyöstä ja selvittämään, millä muilla keinoilla kuin hätätöllä välttämättömät toimet turvataan ja estetään vahinkoseuraukset.

Yhdymme pitkälti palkansaaajia edustavien lausunnon antajien huomioihin hallituksen esityksestä. Suojelutyöstä saadaan sovittua työnantajien ja työntekijöiden yhdistysten kesken jo nykyisinkin, eikä suojelutyön antamisessa ole yleisesti ilmennyt erityisiä ongelmia tai epäselvyyksiä. Hätätö on ennalta arvaamattomien syiden vuoksi poikkeuksellisissa tilanteissa tehtävää työtä, taustalla on oltava äkillinen syy, jota ei ole voitu ennakolta tietää. Työtaistelua ei voi pitää sellaisena yllättävänä tapahtumana, työtaistelun ilmoittamisesta etukäteen ja sen laajuudesta ja siirtämisestä on työriita-laissa säädetty. Katsomme, että esitetyt työtaisteluoikeutta koskevat lakimuutokset huonontavat palkansaaajien ja -järjestöjen neuvotteluasemaa työtaisteluun liittyvissä tilanteissa.

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet Satu Kervinen (koordinoiva PLM Super), Niina Koivisto (koordinoiva PLM JHL), Anne Siivonen (koordinoiva PLM Jyty) ja Päivi Törö (koordinoiva PLM Tehy).

Helsingissä 02.04.2025

Kirsi Laasila
Apulaisylilääkäri
Sisätautien, keuhkosairauksien ja allergologian erikoislääkäri
Koordinoiva pääluottamusmies Juko
HUS yhtymä